

POSTANOWIENIE

Dnia 12 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	<u>SSA Andrzej Struzik</u>
Sędziowie:	SA Władysław Pawlak SA Piotr Rusin

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 12 grudnia 2012 r.

w Krakowie

sprawy z powództwa E. C.

przeciwko Z.na W. – P. Z. S.w K.

o nakazanie ewentualnie o zapłatę

na skutek zażalenia strony pozwanej

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 4 września 2012 r. sygn. akt I C 1777/11

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie i odrzucić pozew w zakresie żądania głównego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 września 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie odmówił odrzucenia pozwu wniesionego przez E. C. przeciwko Z.na W. – P. Z. S.w K. w zakresie żądania głównego.

Uzasadniając to orzeczenie sąd I instancji wskazał, że powódka, po ostatecznym sprecyzowaniu żądania pozwu, domagała się nakazania pozwanemu wykonania § 5 ust. 3 i ust. 1 pkt 2 w zw. z § 3 ust. 1 pkt 1 ugody z dnia 10 lipca 2007 r. poprzez rozpoczęcie procedur związanych ze sprzedażą nieruchomości przy ul. (...) w K. w terminie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku oraz zapłaty powódce 1/2 ceny faktycznie uzyskanej ze sprzedaży tej nieruchomości, pomniejszonej o kwotę 220.319 zł oraz o udokumentowane koszty zbycia poniesione przez stronę pozwaną, w ciągu dwóch tygodni od uzyskania kwoty sprzedaży. Nadto powódka zgłosiła żądanie ewentualne zasądzenia od strony pozwanej na jej rzecz tytułem zapłaty 1/2 wartości ww. nieruchomości kwoty 4.229.681 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 14 listopada 2007 r. Na uzasadnienie swego żądania powódka podniosła, że jest spadkobierczynią po swoim mężu K. C. (1). Nieżyjący już K. C. (1) oraz jego brat M. C. byli spadkobiercami ustawowymi ich matki K. C. (2), jednak do dziedziczenia po niej, na podstawie testamentu została powołana strona pozwana. M. C. zmarł 12 października 2006 r. i spadek po nim nabył K. C. (1). Wytoczone przez K. C. (1) przeciwko Z. Królewskiemu na W. – P. Z. S.w K. powództwo o zachówek po K. C. (2) zostało uwzględnione co do zasady nieprawomocnym wyrokiem wstępnym, a

w trakcie, gdy toczyło się postępowanie apelacyjne, strony zawarły w dniu 10 lipca 2007 r. ugodę, w której przyjęły, że K. C. (1) jest uprawniony do zachowku w wysokości 1/2 udziału, jaki przypadałby jemu i M. C.. K. C. (1) zmarł 18 kwietnia 2012 r. a spadek po nim nabyła w całości powódka. Wyrok wstępny został zmieniony przez Sąd Apelacyjny w Krakowie i powództwo zostało oddalone, albowiem powódka E. C. nie należała do określonego zgodnie z art. 1002 k.c. kręgu osób dziedziczących zachowek po K. C. (2), a stanowisko to zostało następnie podtrzymane przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargę kasacyjną. W wykonaniu ugody, jeszcze za życia K. C. (1), strona pozwana przeniosła na K. C. (1) własność zabytkowych ruchomości oraz ustanowiła dożywotnie nieodpłatne prawo użytkowania lokalu mieszkalnego i lokalu użytkowego w budynku przy ul. (...) w K.. Po śmierci K. C. (1) strona pozwana przystąpiła do wykonania dalszych postanowień ugody, dotyczących sprzedaży wskazanej wyżej nieruchomości w celu zapłaty uprawnionemu do zachowku części uzyskanej ceny, w szczególności ogłosiła przetarg na sprzedaż nieruchomości, ale po zgłoszeniu stosownych żądań przez powódkę odmówiła wykonania dalszej części ugody twierdząc, że roszczenie o zachowek wygasło. Powódka przyznała, że nie ma tytułu do dochodzenia roszczenia o zachowek, jednak twierdziła, że ma tytuł do dochodzenia wynikającego z ugody zawartej przez jej zmarłego męża roszczenia o wydanie substratu zachowku, do którego prawo, a także termin i sposób realizacji świadczeń stąd wynikających, strony skutecznie uzgodniły. Powódka twierdziła, że jako spadkobierczyni swego męża wstąpiła w sytuację prawną i faktyczną, jaka istniała w chwili jego śmierci, a w konsekwencji przysługuje jej roszczenie o wykonanie zobowiązań płynących z ugody w części przed śmiercią męża niezrealizowanej. Powódka nadto podnosiła, że strona pozwana nadużyła prawa podmiotowego, przez niespełnienie zobowiązań wynikających z ugody, w konsekwencji czego uzyskała połowę ceny sprzedaży nieruchomości jako świadczenie nienależne, co doprowadziło do bezpodstawnego wzbogacenia strony pozwanej. W reakcji na zgłoszone w odpowiedzi na pozew żądanie odrzucenia pozwu z uwagi na prawomocne rozstrzygnięcie tożsamego sporu w sprawie sygn. I C 1595/08 powódka w piśmie z dnia 11 czerwca 2012 r. podniosła, że „roszczenia swe wywodzi z ugody z dnia 10 lipca 2007 r. i okoliczności częściowego jej wykonania oraz zaniechania wykonania pozostałej części z przyczyn leżących po stronie pozwanej, wszelako wskazując, że niewykonanie ugody rodzi bezpodstawne wzbogacenie strony pozwanej także odwołuje się do konsekwencji z ugody i jej niewykonania”. Na rozprawie w dniu 21 maja 2012 r. pełnomocnik powódki sprecyzował żądanie główne i ewentualne pozwu wskazując, że podstawą ich zgłoszenia jest żądanie realnego wykonania postanowień ugody z 10 lipca 2007 r., a nie odszkodowanie za jej niewykonanie – co było dochodzone w sprawie I C 1595/08 oraz wskazał, że nie jest podstawą pozwu w niniejszej sprawie istnienie bezpodstawnego wzbogacenia po stronie pozwanej. Twierdził też, że nie zachodzi tożsamość przedmiotu sporu w stosunku do ww. sprawy, gdyż dochodzona jest inna kwota, z innych przeliczeń, a nadto – odmiennie niż to miało miejsce w sprawie I C 1595/08 – powódka domaga się nie nakazania sprzedaży, ale nakazania rozpoczęcia procedur związanych ze sprzedażą nieruchomości. Na kolejnej rozprawie pełnomocnik powódki stwierdził, że nakazanie rozpoczęcia procedur związanych ze sprzedażą różni się od nakazania sprzedaży, dochodzonego jako żądanie ewentualne w sprawie I C 1595/08, tym, że obecnie żądanie pozwu precyzuje warunki, w jakich to nakazanie ma nastąpić.

W swych rozważaniach sąd I instancji stwierdził, że o podstawie sporu decydują okoliczności faktyczne, które były podstawą poprzedniego powództwa i rozstrzygnięcia. W konsekwencji dla rozstrzygnięcia, czy zachodzi powaga rzeczy osądzonej, należy zbadać, na jakiej podstawie faktycznej i prawnej opierał się poprzedni wyrok oraz na jakich twierdzeniach opiera się obecne powództwo, gdyż dopiero po zestawieniu tych danych można stwierdzić, że zachodzi powaga rzecz osądzonej. Odnosząc to do sprawy I C 1595/08 Sąd Okręgowy wskazał, że wówczas powódka E. C. domagała się zasądzenia od strony pozwanej Z.na W. –P. Z. S. w K. kwoty 3.734.307,50 zł tytułem odszkodowania, ewentualnie nakazania stronie pozwanej sprzedaży nieruchomości położonej w K. przy ul. (...) za cenę odpowiadającą wartości rynkowej ewentualnie zasądzenia od strony pozwanej na rzecz powódki kwoty 7.000.000 zł z tytułu przysługujących jej wierzytelności o zachowek po K. C. (2) nabytych w drodze przelewu. Jako uzasadnienie tego żądania powódka przytoczyła, że jej nieżyjący mąż K. C. (1) był uprawniony do zachowku po K. C. (2) oraz odziedziczył takie roszczenie po swym bracie M. C., że w dniu 10 lipca 2007 r. K. C. (1) zawarł ze stroną pozwaną ugodę, w której strona pozwana uznała roszczenia K. C. (1) o zachowek, że powódka jest spadkobierczynią K. C. (1), że strona pozwana nie wywiązała się z postanowień ugody w zakresie wypłacenia 1/2 ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), że w wyniku takiego postępowania K. C. (1) poniósł szkodę w wysokości 3.734.307,50 zł odpowiadającą połowie wartości tej nieruchomości pomniejszoną o kwotę 220.319 zł, że ugodą z dnia 10 lipca 2007 r.

stanowiła odnowienie zobowiązania oraz że roszczenie o zapłatę połowy ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości zostało nabyte przez powódkę. W tamtej sprawie powództwo zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 października 2009 r., apelacja od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 27 kwietnia 2010 r., zaś Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powódki. Porównując żądanie zgłoszone w tamtej sprawie i żądanie obecnie dochodzone sąd I instancji stwierdził, że dochodzone w obecnie rozpoznawanej sprawie żądanie nakazania wykonania § 5 ust. 3 i ust. 1 pkt 2 w zw. z § 3 ust. 1 pkt 1 ugody (to jest nakazania ogłoszenia oferty sprzedaży nieruchomości, wystąpienie o zgodę do ministra, wyznaczenia terminu przetargu, przystąpienia do przetargu i oszacowania nieruchomości) jest żądaniem zawierającym się w żądaniu sprzedaży nieruchomości zgłoszonym jako ewentualne w poprzednio rozpoznawanej sprawie. Wymienienie czynności, jakie strona pozwana miałaby podjąć celu sprzedaży nie odbiera tożsamości roszczeniom, skoro ostatecznie miałyby one prowadzić do sprzedaży nieruchomości, pełnomocnik powódki doprecyzował żądanie, iż obejmuje ono także sprzedaż nieruchomości. Jednakże, zdaniem sądu I instancji obecnie powódka dochodzi realnego wykonania ugody z dnia 10 lipca 2010 r., zaś w sprawie I C 1595/08 dochodziła odszkodowania, a domaganie się w zgłoszonym wówczas żądaniu ewentualnym nakazania sprzedaży nieruchomości za cenę odpowiadającą wartości rynkowej miało stanowić naprawienie szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania ciążącego na stronie pozwanej. Istotnym elementem podstawy faktycznej miało być powstanie szkody po stronie K. C. (1), zaś roszczenie o jej naprawienie powódka miała odziedziczyć. Obecnie natomiast powódka twierdzi, że dochodzi wierzytelności wynikającej z ugody, która ma stanowić realne wykonanie zobowiązania z tej ugody wynikającego. Tak ujęta podstawa faktyczna jest odmienna od poprzednio wskazanej, a zatem obecnie dochodzone jest inne roszczenie niż poprzednio. W odniesieniu do żądania zapłaty 1/2 ceny uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości sąd I instancji wskazał, że wprawdzie poprzednio powódka domagała się zapłaty kwoty 3.734.307,50 zł jako 1/2 wartości nieruchomości, jednakże zapłata tej kwoty miała stanowić odszkodowanie za niewykonanie umowy, zaś dochodzona zapłata 7.000.000 zł miała zostać nabyta przez powódkę tytułem przelewu wierzytelności z tytułu zachowku, zatem dochodzone roszczenie nie jest tożsame z poprzednio roszczeniami dochodzonymi. W konsekwencji brak było podstaw do odrzucenia żądania głównego pozwu.

Postanowienie powyższe zostało zaskarżone przez stronę pozwaną. Skarżący zarzucił naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. twierdząc, że zachodzi tożsamość obecnie dochodzonego roszczenia głównego oraz roszczenia dochodzonego w sprawie I C 1595/08 i domagał się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez odrzucenie pozwu w zakresie żądania głównego. Pozwany zakwestionował rozbicie przez sąd I instancji żądania głównego na dwie samoistne części, a to nakazania rozpoczęcia procedur zmierzających do sprzedaży oraz wypłaty 1/2 uzyskanej ceny, po odjęciu kwoty 220.319 zł, wskazując, że mamy do czynienia z jednym tylko żądaniem, stanowiącym integralną całość, które dotyczy świadczenia niepieniężnego opiekującego na czynienie. Nadto skarżący podniósł, iż oddalając w poprzednio rozpatrywanej sprawie żądanie sprzedaży nieruchomości sąd orzekł o braku podstaw do wywodzenia takiego roszczenia z ugody, która, wbrew powołanemu jako podstawa roszczenia twierdzeniu powódki, nie miała charakteru nowacyjnego, a zatem wynikające z tej ugody roszczenia nie podlegały dziedziczeniu, jako że przedmiotem ugody były roszczenia o zachówek, które ze śmiercią K. C. (1) wygasły. Te motywy limitują granice powagi rzeczy osądzonej i powodują niedopuszczalność dokonania odmiennej oceny i ponownego osądzenia tego samego stosunku prawnego. Skarżący wskazał też, że przedmiotem obu porównywanych żądań było realne wykonanie ugody, kwestionując, jakoby w sprawie I C 1595/08 żądanie nakazania sprzedaży miało charakter odszkodowawczy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Rozpoznając zażalenie należy w pierwszej kolejności przytoczyć stosowne postanowienia ugody z dnia 10 lipca 2007 r., dotyczące obowiązku sprzedaży nieruchomości, albowiem postanowienia te – poza, kwestią uznania uprawnień K. C. (1) do zachowku po K. C. (2), tak własnego, jak też przysługującego wcześniej zmarłemu M. C. - nie zostały przez sąd I instancji precyzyjnie powołane. Ugoda w § 3 ust. 1 pkt 1 stanowiła, że substrat zachowku stanowi między innymi nieruchomość położona w K., stanowiąca działkę ewidencyjną nr (...), zabudowaną budynkiem wielomieszkaniowym przy ul. (...), objęta księgą wieczystą nr (...). W § 5 ust. 1 pkt 2 ugoda stanowiła, że zaspokojenie roszczeń z tytułu zachowku nastąpi poprzez zapłatę 1/2 ceny faktycznie uzyskanej ze sprzedaży nieruchomości opisanej w § 3 ust. 1 pkt 1, pomniejszonej o kwotę 220.319 zł oraz udokumentowanych kosztów zbycia, poniesionych przez Z.na W. – P. Z. S.w

K., zaś w § 5 ust. 3, iż strona ta zobowiązuje się do dokonania sprzedaży nieruchomości, o której mowa w ust. 1 pkt 2 z dołożeniem należytej staranności, rozpoczynając procedury związane ze sprzedażą w terminie dwóch miesięcy od otrzymania zgody Ministra. Z kolei § 5 ust. 4 ugody stanowił, że należność określona w ust. 1 pkt 2 będzie płatna na rzecz K. C. (1) w terminie 14 dni, licząc od daty wpływu całej ceny sprzedaży na rachunek bankowy Z.na W. – P. Z. S.w K..

Przytoczone powyżej postanowienia ugody jednoznacznie wskazują, że znajdujące swe oparcie w ugodzie żądanie sprzedaży nieruchomości położonej w K. przy ul. (...), zgłoszone jako ewentualne w sprawie I C 1595/08, nie stanowiło dochodzenia roszczenia o naprawienie szkody, ale dochodzenie realnego wykonania ugody. Obowiązek sprzedaży wynikał wprost z ugody, zatem sprzedaż taka stanowiła po prostu realizację tego obowiązku, a nie naprawienie szkody z niewykonania takiego obowiązku wynikającej. Pogląd przeciwny musiałby prowadzić do wniosku, że zawsze spełnienie przez będącego w zwłoce dłużnika świadczenia objętego treścią łączącego go z wierzycielem stosunku zobowiązaniowego stanowi naprawienie szkody, a nie wykonanie zobowiązania. Pogląd taki stoi w oczywistej sprzeczności z treścią przepisu art. 477 § 1 k.c., który wyraźnie wyodrębnia dwa roszczenia służące wierzycielowi względem pozostającego w zwłoce dłużnika, a to roszczenie o wykonanie zobowiązania i roszczenie o naprawienie szkody wynikłej ze zwłoki. E. wykonanie zobowiązania nie stanowi naprawienia szkody. Prezentowanie przez pełnomocnika powódki poglądu przeciwnego stanowi li tylko ekwilibrystykę słowną mającą na celu wprowadzenie sądu w błąd. Słusznie też strona pozwana w zażaleniu wskazuje, że zgłaszając w sprawie I C 1595/08 żądanie nakazania sprzedaży nieruchomości powódka jednoznacznie stwierdziła, że żądanie to zgłasza na wypadek nieuwzględnienia żądania zapłaty tytułem odszkodowania i powołała się na owacyjny charakter ugody, który – jej zdaniem – wyklucza wygaśnięcie zobowiązania z tej ugody wynikającego, jasko odziedziczonego przez powódkę (por. pismo procesowe powódki z dnia 17 marca 2009 r. k. 99 akt I C 1595/08). Zauważyć też należy, że zarówno z uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 15 października 2009 r., jak też uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 27 kwietnia 2010 r., wydanych w tamtej sprawie, jednoznacznie wynika, że oddalając powództwo w zakresie żądania ewentualnego sprzedaży nieruchomości sądy te nie orzekały o obowiązku naprawienia szkody, ale o wykonaniu ugody, nie dzieląc przy tym twierdzeń powódki, iż na skutek tej ugody doszło do nowacji i przyjmując, iż ugoda ta dotyczyła uprawnienia do zachowku po stronie powoda w tamtej sprawie oraz sposobu realizacji roszczenia z tego tytułu przez zobowiązanego pozwanego (por. k. 399-400 i k. 505 akt I C 1595/08). Nie ma zatem żadnych wątpliwości, że rozpoznawane wówczas żądanie nakazania sprzedaży nieruchomości i obecnie zgłoszone żądanie nakazania konkretnych czynności, które w istocie stanowią realizację wynikającego z ugody obowiązku jej sprzedaży, są żądaniami tożsamymi w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Problem czy ugoda ta stanowiła umowę nowacyjną, czy też umowy takiej nie stanowiła, jest wyłącznie kwestią oceny prawnej, nie mającą żadnego znaczenia dla oceny tożsamości roszczeń.

Trafnie też skarżący wskazuje, że żądanie nakazania zapłaty połowy uzyskanej ceny nie ma samoistnego charakteru, ale jest integralnie powiązane w jedną całość z żądaniem nakazania pozwanemu podjęcia czynności prowadzących do sprzedaży nieruchomości oraz dokonania samej sprzedaży i nie można go wyodrębnić. Zauważyć należy, że powódka nie wskazała żadnej konkretnej kwoty z tego tytułu i nie domagała się jej zasądzenia. Co więcej, kwestia, czy taki obowiązek powstanie w przyszłości jest kwestią otwartą, nie można bowiem wykluczyć, że pomimo podejmowania z należyłą starannością prób sprzedaży nieruchomości przez stronę pozwaną do sprzedaży nie dojdzie. Nie sposób też przesądzić, jaka będzie wysokość uzyskanej ceny, o ile nieruchomość zostanie sprzedana, a w konsekwencji zapłaty jakiej kwoty domaga się powódka. Zatem, gdyby przyjąć, że powódka domaga się nałożenia już obecnie przez sąd na pozwanego obowiązku zapłaty kwoty stanowiącej stosowną część nieznaną obecnie ceny, jaką ten być może uzyska w przyszłości, trzeba by uznać, że zgłoszone żądanie w ogóle nie może być przez sąd rozpoznane, gdyż sąd miałby nałożyć na stronę pozwaną warunkowo obowiązek o nieznanym zakresie, pozostawiając niewiedomo komu (czyżby organowi egzekucyjnemu) stwierdzenie, czy zaszyły przesłanki do jego realizacji oraz skonkretyzowanie zakresu tego obowiązku. W rezultacie, przyjmując że powódka, reprezentowana przez adwokata, działa racjonalnie, uznać należy, iż ten element żądania nie stanowi niczego innego, poza integralną częścią określenia zakresu obowiązku czynności wynikających z ugody i nie może wpływać na odróżnienie obecnie rozpoznawanego roszczenia od roszczenia rozpoznawanego w sprawie I C 1595/08, które podobnego elementu nie zawierało.

Z powyższych przyczyn nie można też potraktować wymienienia wśród czynności, które sąd ma nakazać stronie pozwanej również zapłaty stosownej części uzyskanej ceny, jako dochodzenia dalszej części roszczenia wykonania obowiązku określonego w powołanych postanowieniach ugody, skoro obowiązek taki bez uzyskania ceny, a zatem sprzedaży nieruchomości w ogóle nie może być zrealizowany. Zatem ten element żądania nie może być traktowany odrębnie i nie nadaje odmienności obecnie rozpoznawanemu żądaniu w stosunku do już rozstrzygniętego żądania nakazania sprzedaży. Na marginesie tylko można zauważyć, że przyjęcie poglądu przeciwnego wprawdzie nie prowadziłoby do odrzucenia pozwu w tej części, ale przesądzałoby jego oddalenie, z uwagi na wynikającą z art. 365 § 1 k.p.c. moc wiążącą wyroku wydanego w sprawie I C 1595/08.

Z powyższych przyczyn zażalenie jest uzasadnione i na podstawie art. 397 § 2 w zw. z art. 386 § 1 k.p.c. należało zmienić zaskarżone postanowienie, i na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. pozew w odniesieniu do żądania głównego odrzucić.